

Fotoğraf: Berge Arabian

Bu serginin 'kayısı'sı meşhur

Paylaş 131

Tuğba Esen 08.01.2016

KÜLTÜR SANAT

Salt Galata bugünlerde üç dilli bir sergiye ev sahipliği yapıyor. Dilek Winchester ve Atif Akin tarafından geliştirilen 'Şam'da Kayısı' adlı sergi projesi, Türkçe, İngilizce ve Arapça fanzinler aracılığıyla göçün etkilerini araştırıyor.

Bağımsız yayıncılar, yazarlar, şairler ve sanatçılar tarafından, satış ya da kâr amacı güdülmeyen hazırlanan, genellikle fotokopıyla çoğaltılarak dağıtım sokulan, elden ele yayılan mütevazı bir dergi türü olan fanzin, Salt Galata'nın yeni sergisinin başrolünde. Dilek Winchester ile Atif Akin'in geliştirdiği 'Şam'da Kayısı' adlı sergi projesi, bir grup sanatçı, küratör, araştırmacı ve yazar tarafından üretilen fanzinler, bunların etrafında şekillenen yerleştirmelerden oluşuyor. Atif Akin, Nadia Al Nissa, Marwa Arsanios, Khaled Barakeh, Sezgin Boynik, Hera Büyüktaşçıyan, Ergin Çavuşoğlu, Angela Harutyunyan, Minna Henriksson, Armine Hovhannisyanyan, Marianna Hovhannisyanyan, Güven İncirlioğlu (The Pope), Banu Karaca, Pinar Öğrenci, Zeynep Öz, Aras Özgün, Dilek Winchester ve Fehras Publishing Practices (Fehras Yayıncılık Pratikleri) tarafından hazırlanan yayınlar, Suriye'deki iç savaşın yarattığı göç dalgasını, sürgünlerle başkalaşan toplumsal dengeleri, kesintiye uğrayan kültür-sanat üretimini, birbirinden farklı yaklaşımlarla inceliyor.

Ermeni eriği

'Şam'da Kayısı'nın temelini, Dilek Winchester'ın girişimiyle 2010-2011'de çıkarılan, her sayısı farklı bir sanatçı tarafından hazırlanan ve İstanbul'daki seyyar PVC ve fotokopi tezgâhlarında çoğaltılarak dağıtılan 'Kayısı Kent A4' adlı fanzin oluşturmuş. Winchester'ın sergi projesi, adını, sanatçının fanzinlerin basımı ve dağıtımını için birlikte çalıştığı Malatyalı seyyar PVC'cilerin tezgâhlarına verdiği 'Kayısı Kent' adından alıyor. Kayısısıyla meşhur başka coğrafyaları da kapsayan sergide, bu lezzetli meyve, farklı kültürler ile göç hikâyeleri arasında bağlayıcı unsur olarak ele alınıyor.

Atif Akin, sergi için hazırladığı 'Şam Salonu'ndan Kayısılar, M'den Kayısılar' başlıklı fanzinde, meyvenin kökenlerini hatırlatıyor. Latince adı 'Prunus Armeniaca' (Ermeni Eriği) olan kayısı, Ermeniler tarafından, eriğin aşılınmasıyla üretilmiş bir meyve. Sanatçı, çalışmasında ayrıca, 1872 yılında Kayseri'de doğan, 19. yüzyıl sonlarında Amerika'ya yerleşen ve hayata 1962'de burada veda eden arkeolog, sanat uzmanı ve koleksiyoner Hagop Kevorkian'ın New York'taki Metropolitan Müzesi'ne bağışlanan birikimine göz atıyor.

Dil, göç dalgaları ve kayısı

Winchester, "Projede, göçmen sorununa bakış açımızı biraz daraltarak netleştirmemiz gerekti. Bunun üzerine, sürgündeyken sanat ve kültür üretimine ne olduğu, devam edilip edilmediği, ediliyorsa bunun ne tür şartlarda yapıldığı ve nasıl bir deneyim olduğu hakkında konuşmaya başladık. Sergiye, bu tür sorulara cevap verebileceğini düşündüğümüz sanatçıları davet ettik" diyor.

Winchester, fanzinlerde göçmenlik, yer değiştirme, yerinden edilme gibi konulara ilişkin iki tür yaklaşım gördüğünü vurguluyor: "Proje hazırlanırken ortaya iki ana tema çıktı: Biri 'dil'e odaklanıyor, diğeri ise dolaylı da olsa Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yaşanan çeşitli göç dalgalarıyla ilişkili." İkinci temaya örnek olarak Hera Büyüktaşçıyan'la hazırladığı fanzini, Banu Karaca'nın ve Aras Özgün'ün çalışmalarını gösteriyor. Winchester ve Büyüktaşçıyan'ın birlikte ürettiği fanzin, On'lar Grubu'nun kurucu üyelerinden olan sanatçı İvi Stangali'nin hocası Bedri Rahmi Eyüboğlu'na yazdığı bir mektuptan yola çıkıyor. 1964'te İstanbul'dan Yunanistan'a göçe zorlanan Rum sanatçı, Atina'da sanat üretimine devam edememiş. "Halbuki yetenekli bir sanatçıymış" diyor Winchester, Stangali için. Aras Özgün'ün hazırladığı fanzin, gayrimüslimlerden, özellikle de Rumlardan arındırılmış bir Karadeniz sahil şehri manzarasını sunuyor. Banu Karaca'nın çalışması ise, bireysel bir anlatıyla, Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçlerinin kuşaklara yayılan etkilerine odaklanıyor.

Akin, Winchester'ın değindiği iki yaklaşıma, 'kayısı'dan ilham alan çalışmaları da ekliyor. Örneğin, Armine Hovhannisyanyan'ın fanzini ve bununla ilişkili video yerleştirmesi, çürümekte olan kayıslara odaklanıyor. Sanatçı Ermenistan'da yayınlanan haber programlarında duyduğu, göç meselesiyle ilgili ifadeleri şiirsel dörtlüklerde bir araya getirmiş. İlk bakışta anlaşılmasa, absürt ve birbirinden kopuk görünen metin ve görseller, karamsar bir atmosfer oluşturuyor. Hovhannisyanyan'ın çürümeye terk edilmiş kayısılarının tam karşısında, Nadia Al Issa'nın canlı, soluk alıp veren bitkilerle yaptığı yerleştirme yer alıyor. Issa, bu proje kapsamında hazırladığı fanzinde de botanik terminolojisiyle göçmen terminolojisini bir araya getirerek 'çapraz döllenme', 'diaspora', 'habitat', 'yabancı', 'parazit' gibi kavramların tanımlarına yer veriyor. Sanatçı, yeşeren, dölenen, ortama adapte olarak hayatta kalmaya çalışan bitkiler aracılığıyla, göç ettikleri coğrafyaya ve topluma uyum sağlamaya çalışan göçmenleri hatırlatıyor.

Arapça ile kurulan kültürel bağ

Güncel sanat sergilerinde Türkçenin yanı sıra İngilizceyi görmeye alışkınız, ancak bu sergiye üçüncü bir dil olarak Arapça da girmiş. Türkiye'de bulunan yüzbinlerce Suriyeli göçmen ve hâlâ devam eden bu hareketlilik, sergiye Arapçanın dahil edilmesinin en önemli nedeni. Winchester dil üzerinden bir tür ortaklık kurma çabasında olduklarını, Suriye'den göçen sanatçılarla iletişime geçmek ve onların da ulaşabileceği bir sergi yapmak istediklerini belirtiyor.

Pinar Öğrenci'nin mekânda sergilenen altı ekranlı video yerleştirmesi, birden bire İstanbul sokaklarının vazgeçilmez parçası haline gelen Arapça ışıklı tabelalara dikkat çekiyor. Bu ekranlardan hem Türkçe, hem de İngilizce ve Arapça ifadeler geçiyor. Akin, sergide Arapçaya da yer vermeleri hakkında şunları söylüyor: "İstanbul'daki işyerleri bu yeni duruma kolay ayak uydurdular, müşterileri için Arapça tabelalar hazırladılar. Ancak hiçbir sergide Arapça açıklama görmüyoruz. Bu insanlar istedikleri zaman döner alabilirler ama sanatla ilgilenmezler mi? Bu sergide yapılan, o yönde bir jest oldu. İstanbul'da yaşayan göçmenler arasında orta sınıf bir kitle olduğunu fark ettik. Onlar temel ihtiyaçlarını karşılayabiliyor, bir ev tutup ailelerini geçindirebiliyorlar. Bundan sonraki aşama ise kültürel bir bağ kurma." Bu kısım eksik kaldığını düşündüklerini söyleyen sanatçı, Andre Breton'un, serginin hazırlıkları sırasında kendilerine rehber olan "İnsan yoldaş bulmak için yayın yapar!" sözünü hatırlatıyor ve ekliyor: "Belki biz de, bu vesileyle, bizim gibi düşünen sanatçılar, aktivistler ve yoldaşlarla buluşacağız."

Atif Akin ve Dilek Winchester

Dilek Winchester ve Atif Akin, bu sergi projesini ve yayımladıkları fanzinleri, sürekli bir diyaloğun ilk adımı, birbirini tanımaya giden yolda bir başlangıç olarak görüyorlar. 21 Şubat'a kadar ziyarete açık olan 'Şam'da Kayısı' sergisi kapsamında hazırlanan fanzinler, Salt Galata'dan ücretsiz olarak temin edilebilir.

Soykırımın ardından atasözleri

Sergide Ermenice bir fanzin de bulunuyor. 2016'da Salt Galata'da küratörlüğünü yapacağı sergi öncesinde, Salt ve ARIT arşivlerinde araştırma yapan küratör Marianna Hovhannisyan, fanzininde J. J. Manis tarafından derlenen ve 1925'te Amerika'da yayımlanan 'Türkiye'den Atasözleri' adlı kitabın ilginç öyküsünü gündeme getiriyor. Kitabı hazırlayan J. J. Manis, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Ermeni-Alman kökenli bilim insanı, botanist, bitki koleksiyoncusu John Manisacıyan'ın ta kendisi. Merzifon'daki Amerikan destekli Anadolu Koleji'nde doğa bilimleri öğretmeni olan Manis, buradaki Doğa Tarihi Müze-Kütüphanesi'nin de küratörüdür. Kurumun ilk sergisi 1891 yılında açılmıştı. Yedi bin hayvan ve bitki türünden örnekler barındıran müze-kütüphane koleksiyonu 1939 yılında kolejin kapanmasıyla dağıldı. Ermeni Soykırımı'ndan, Amerika'ya kaçarak kurtulan Manis'in bilimsel çalışmalarını burada da sürdürüp sürdürmediği bilinmiyor. Manis, Hovhannisyan'ın fanzin metninde belirttiği gibi, temelde siyasi ayrımlar ile düşman ve dost kavramları etrafında mesajlar veren sözleri bir araya getiren atasözleri kitabıyla, felaketin ardından gelen bir sorgulamayı imleyen yeni bir koleksiyon oluşturuyor.

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/13954/bu-serginin-kayisi-meshur>